

זינוק בבקשות תושבי מזרח ירושלים לקבלת אזרחות, ירידה בשיעור האישורים

בשנה שעברה הוגשו יותר מאלף בקשות, לעומת 69 בשנת 2003. תושבים פלסטינים: משרד הפנים שינה מדיניות ומקשה עלינו לקבל אזרחות

ניר חסון 12.01.2017 05:01

בשנת 2016 הוגשו 1,081 בקשות לקבלת אזרחות ישראלית מפלסטינים ממזרח ירושלים — מספר הבקשות הגבוה ביותר מאז תחילת שנות התשעים. עם זאת, מספר המסיימים את התהליך נמצא מאז שנת 2014 בירידה. תושבים פלסטינים ועורכי דין העוסקים בעניין טוענים כי משרד הפנים שינה את המדיניות שלו ומקשה מאוד על תושבי מזרח ירושלים לקבל אזרחות ישראלית.

מאז סיפוח מזרח ירושלים לישראל ב-1967 נותרו תושבי מזרח ירושלים במעמד חוקי של תושבי קבע, בדומה לתיירים שהשתקעו במדינה. הם זכאים להצביע בבחירות לעירייה, אך אינם יכולים להיבחר לעירייה או להשתתף בבחירות לכנסת, והם אינם זכאים לקבל דרכון ישראלי. אך חשוב מכך, את מעמד התושבות, בניגוד לאזרחות, ניתן לשלול בקלות יחסית. עד היום נשלל מעמדם של כ-14 אלף פלסטינים, רובם בשל מה שהוגדר "שינוי מרכז חיים", כלומר שהם עברו להתגורר מחוץ לשטח ירושלים. למרות הקשיים לאורך השנים, מאז מלחמת ששת הימים סירבו רוב הפלסטינים להגיש בקשה לקבלת אזרחות, מטעמים פוליטיים ופרקטיים.

עם זאת, כחלק מתהליכי הישראליזציה שפוקדים את החברה הפלסטינית במזרח העיר מאז סגירת גדר ההפרדה סביב מזרח ירושלים לפני למעלה מעשור, ניכרת עלייה מתמדת במספר מגישי הבקשות. בשנת 2003 הוגשו רק 69 בקשות, ואילו מאז 2010 מוגשות יותר מ-700 בקשות בכל שנה. ב-2015 הוגשו 829 בקשות והשנה, כאמור, לראשונה הוגשו יותר מאלף בקשות. כל בקשה נוגעת לבני זוג וילדיהם הקטינים.

בעוד שמספר הבקשות הולך וגדל, בשנים האחרונות חלה ירידה של ממש במספר הבקשות שאושרו: בשנת 2013 אושרו 314 בקשות וב-2014 אושרו רק 53. על פי משרד הפנים, ב-2015 אושרו 273 בקשות להתאזרחות, אך בנתונים שנמסרו על ידי לשכת האוכלוסין לאתר Times of Israel לפני כמה חודשים, באותה שנה אושרו רק 24 בקשות. ב-2016, על פי המשרד, אושרו 223 בקשות. בכל מקרה מדובר בכמחצית מספר הבקשות שהיו מאושרות בכל שנה עד 2012.

המספרים עומדים בסתירה לאחד הטיעונים הקבועים בפיהם של פוליטיקאים ישראלים בכל הנוגע לחוסר השוויון כלפי התושבים הפלסטינים בירושלים. לפיו, הדרך לקבלת אזרחות מלאה פתוחה בפניהם וכל שעליהם לעשות הוא לבקש. "כל תושב יכול להיות אזרח, יש להם דרך, זו זכותם לעשות כן", אמר ראש העיר ירושלים ניר ברקת בראיון ל-sky news ב-2011.

הליך ההתאזרחות הוא ארוך ומורכב ודורש הגשת עשרות מסמכים הנוגעים למרכז החיים של המשפחה (אישורי לימודים, תשלומי ארנונה, תדפיסי חשבון בנק ועוד). לאחר מכן מועבר התיק לבחינת שב"כ. בנוסף לזה נדרשים המבקשים אזרחות לוותר על האזרחות הירדנית שלהם. אם מתקבלים כל האישורים, הם מוזמנים לבחינה בעברית ונדרשים גם להישבע אמונים למדינה. עד 2014 ההליך היה ארוך כשנתיים, אך בתקופה האחרונה חשים עורכי דין שעוסקים בנושא כי ההליכים מתארכים הרבה מעבר לכך.

"הטיפולים מתארכים לתקופות בלתי סבירות באופן קיצוני", אומר עו"ד אמנון מזר, "בשביל לקבל תשובה ממתונים שנתיים פלוס. איך שאתה לא מסתכל על זה, זה לא הגיוני".

כשעו"ד יותם בן הלל פנה בשם לקוחותיו, שבקשתם התעכבה, למשרד הפנים, נמסר לו כי הבקשות הנידונות בימים אלו הוגשו ב-2014. בן הלל פנה במכתב למשרד הפנים ובו דרישה לקביעת לוחות זמנים קשיחים לטיפול בבקשות התאזרחות. "מדובר במציאות שלא ניתן להשלים עמה", כתב בן הלל, "בהקשר זה יצוין כי כאשר עסקינן בזכויות אדם, או באינטרסים חשובים אחרים, חובת הרשות המינהלית לעמוד בלוח זמנים סביר מקבלת משמעות מיוחדת".

עורכי הדין גם מדווחים על קשיים רבים שמציב משרד הפנים בפני המבקשים. "היום משרד הפנים פוסל בקשות בשל טענה למרכז חיים שאינו בישראל. אם יש לך בית בשטחים וזה לא משנה אם אתה לא גר בו, אתה נחשב מי שלא גר בישראל. אני מוצא את עצמי יותר ויותר בבית דין לערעורים בעניינים האלו", אומר עו"ד מזר.

לפני כשנתיים התווסף סעיף לנוהל ההתאזרחות, ולפיו גם על קטינים המבקשים אזרחות לוותר על האזרחות הזרה שלהם. כך, למשל, שבעת בני משפחת אבו רמילה שהגישו את הטפסים לקבלת אזרחות כבר לפני שלוש שנים, קיבלו כולם סירוב רק משום שאחד מבני המשפחה, קטין בן 17, נולד בארה"ב ויש לו אזרחות אמריקאית. לאחרונה הגישה עו"ד עדי לוסטיגמן עתירה לבג"ץ בשמם של בני המשפחה, לבטל את הדרישה הזו בחוק. לעתים מסורבת הבקשה בשל כישלון בבחינה בעברית. לוסטיגמן מוחה נגד הדרישה למבחן ידע בעברית: "זה דבר מטורף, ערבית היא שפה רשמית בישראל. למה פלסטינים ירושלמים צריכים לדעת עברית?".

ממשרד הפנים נמסר בתגובה: "לא חל כל שינוי במדיניות. הדרישות לידיעת מה של השפה העברית וויתור על אזרחות אחרת הינן דרישות של חוק האזרחות ותמיד היו קיימות, כך שהטענות כי מדובר לכאורה בדרישה מקומית או דרישה חדשה הן טענות כוזבות. בשנים האחרונות ניכרת מגמת עלייה מתמדת בבקשות להתאזרחות, מה שיוצר עומס רב והתארכות במתן התשובות. עם זאת, ראוי להבהיר כי בחינת בקשה להתאזרחות, כל בקשה להתאזרחות ולא רק של תושב מזרח ירושלים, דורשת זמן ודורשת בדיקת פרמטרים שונים, לרבות מרכז חיים. מה שמתעכב פעמים רבות עקב קשיים של המבקשים להציג מסמכים התומכים בבקשה".